

OŠ Blaža Kocena Ponikva
Ponikva 29 a
3232 Ponikva

Ponikva je kul – odprto učno okolje

2012 - 2013

Vodja inovacijskega projekta: Mateja Bevc, profesorica zgodovine in geografije

Sodelavci:

Franja Prezelj, predmetna učiteljica slovenščine

Petra Špur, učiteljica razrednega pouka

Andrej Podgoršek, učitelj športne vzgoje in računalničar

Andreja Ocvirk, ravnateljica

Konzulent: dr. Natalija Komljanec, zaposlena na Zavodu RS za šolstvo

Povzetek:

V našem osnovnošolskem sistemu je kurikulum zastavljen tako, da podpira tradicionalen model pouka, kjer prevladujejo oblike in metode dela, ki ovirajo individualizacijo in diferenciacijo ter ne spodbujajo vseh učencev k miselni aktivnosti. Učitelji so pogosto le prenašalci znanja, učenci pa tisti, ki sprejemajo informacije od učitelja in si jih zapomnijo. Učenci so pri tradicionalnih oblikah in metodah poučevanja manj aktivni, niso tako kreativni in inovativni. Ti pristopi ne omogočajo razvijanja učenčevih potencialov in pridobivanja vseživljenjskih znanj.

Na naši šoli večji del pouka poteka v učilnicah, po urniku, ki ni fleksibilen, zaradi česar pogosto uporabljamo tradicionalne metode in oblike dela. Učitelji se bolj ali manj trudimo s pogostejšim uvajanjem sodobnejših oblik dela in metod poučevanja, s katerimi želimo spodbujati aktivnost učencev, njihovo razmišljanje, medsebojno sodelovanje, samostojnost ipd. Premalo medpredmetnega sodelovanja in timskega dela učiteljev zagotovo zmanjšuje kvaliteto znanja.

Z odprtim učnim okoljem, novimi oblikami in metodami dela ter z boljše načrtovanim medpredmetnim sodelovanjem in timskim delom želimo doseči, da bi bilo znanje učencev trajnejše in vseživljenjsko, da bi pri učencih spodbujali kritično mišljenje, samostojnost, kreativnost, inovativnost ter pozitiven odnos do učenja in znanja. Odprt učni prostor omogoča fleksibilno prilagajanje okoliščinam in potrebam učencev ter različne oblike sodelovanja med učenci. Učenci sodelujejo tudi pri načrtovanju pouka, reflektiranju in vrednotenju znanja. Učitelji jih vodijo in usmerjajo. Vse to vpliva na večjo motivacijo učencev, samozavest in komunikacijske sposobnosti.

Abstract:

Traditional teaching model, which prevails in our primary school educational system, unfortunately does not encourage pupils to think creatively. Sometimes it even seems like it suppresses their individuality and differentiation. Teachers too often have a role of speakers whilst pupils remain mere receivers of information, which they are expected to memorize. They are less active, creative and innovative. Moreover our approach does not enable them to fully develop their skills and abilities. Despite these weaknesses traditional teaching model is supported by our curriculum.

Teachers do, at least to some extent, introduce contemporary teaching methods, trying to increase pupils' activity, independent thinking and cooperation skills, however an inflexible schedule and classrooms being the predominant learning environment remain significant obstacles. Additionally teachers' cooperation and interdisciplinary approach are too often insufficient. Therefore the knowledge quality cannot reach its potential maximum.

In the pursuit of lifelong learning we aim at interdisciplinary approach. We try to encourage pupils to think critically, independently, creatively and attain positive attitude towards learning and knowledge. In addition, open learning environments would enable various forms of teamwork and adjustment to plenty of tasks. Ideally, pupils, on the one hand should participate in the preparation of a learning plan, reflexion as well as evaluation of their knowledge. Teachers on the other hand should guide them and take a standpoint of counselors. The strategy would lead to pupils' increased motivation, self-esteem and communication skills.

Ključne besede: odprto učno okolje, medpredmetno povezovanje, medgeneracijsko sodelovanje, vseživljenjsko učenje

Problemsko stanje

Opis problema v praksi

V našem osnovnošolskem sistemu je kurikulum zastavljen tako, da podpira tradicionalen model pouka, kjer prevladujejo oblike in metode dela, ki ovirajo individualizacijo in diferenciacijo ter ne spodbujajo vseh učencev k miselni aktivnosti. Učitelji so pogosto le prenašalci znanja, učenci pa tisti, ki sprejemajo informacije od učitelja in si jih zapomnijo. Učenci so pri tradicionalnih oblikah in metodah poučevanja manj aktivni, niso tako kreativni in inovativni. Ti pristopi ne omogočajo razvijanja učenčevih potencialov in pridobivanja vseživljenjskih znanj.

Teoretična osvetlitev problema in predlaganih možnih rešitev (iz virov)

Inovativno odprto učno okolje omogoča pridobivanje vseživljenjskega znanja ter pozitivnega odnosa do učenja. Odprto učni prostor omogoča fleksibilno prilagajanje okoliščinam in potrebam učencev ter različne oblike sodelovanja med učenci. Uporaba različnih učnih virov in izkušenj pomembno pripomorejo k razumevanju, kritičnemu presojanju in iskanju rešitev. Učenci sodelujejo tudi pri načrtovanju pouka, reflektiranju in vrednotenju znanja. Učitelji jih vodijo in usmerjajo. Vse to vpliva na večjo motivacijo učencev, samozavest in komunikacijske sposobnosti. Šola brez meja str. 6. Znanje je trajnejše in kakovostnejše.

Odprto učno okolje omogoča učencem, da ob podpori učiteljev in ekspertov pridobivajo večšine reševanja tudi najtežjih življenjskih problemov. Šola pomembno vpliva na ravnanje posameznika v družbi, zato je nujno potrebno prilagajanje učenja globalnemu svetu. Šola, ki omogoča razvoj posameznika v današnji družbi, omogoča izvajanje pouka v fleksibilnem, odprtem učnem prostoru, spodbuja procesno, večsmerno in vzajemno učenje, pouk usmerja na razvoj posameznika, pri učenju spodbuja uporabo IKT, podpira izbirni, fleksibilni kurikulum in časovno fleksibilnost. Omogoča varnost, fleksibilno prilagajanje potrebam učencev, pridobivanje različnih izkušenj, ki prispevajo k razumevanju vsebin, spodbuja kreativnost, razvija empatijo, omogoča samorefleksijo in socializacijo v okolju. Učitelji so učenčevi mentorji, jih usmerjajo pri doseganju ciljev, refleksiji učenja in vrednotenju znanja.

Odprto učno okolje daje veliko možnosti za povezovanje formalnih, neformalnih oblik učenja in priložnostnega učenja. Učenje se nadgrajuje na podlagi predznanja učencev, ki je pogosto pridobljeno na neformalen način. Učenci, ki so deležni odprtega učenja v odprtem učnem okolju so bolj samozavestni in se lažje prilagajajo okolju. Sposobni so komunicirati z različnimi ljudmi, naučijo se samouravnavanja in sodelujejo pri razvoju pedagoške avtonomije. šole

Cilji projekta

Raziskovalno vprašanje

Kako izboljšati pouk z vključitvijo okolja, da bo omogočal učencem osebnostni razvoj, pridobivanje trajnejšega in vseživljenjskega znanja, kar bo vplivalo na razvoj pozitivnega odnosa do učenja.

Opis razlogov za izpeljavo raziskave

Na naši šoli večji del pouka poteka v učilnicah, po urniku, ki ni fleksibilen, zaradi česar pogosto uporabljamo tradicionalne metode in oblike dela. Posamezni učitelji se bolj ali manj trudimo s pogostejšim uvajanjem sodobnejših oblik dela in metod poučevanja, s katerimi želimo spodbujati aktivnost učencev, njihovo razmišljanje, medsebojno sodelovanje, samostojnost ipd. Premalo medpredmetnega sodelovanja in timskega dela učiteljev zagotovo zmanjšuje kvaliteto znanja. Z odprtim učnim okoljem, novimi oblikami in metodami dela ter z boljše načrtovanim medpredmetnim sodelovanjem in timskim delom želimo doseči, da bi bilo znanje učencev trajnejše in vseživljenjsko, da bi pri učencih spodbujali kritično mišljenje, samostojnost, kreativnost in inovativnost.

Potek dela

Opis faz izpeljave projekta od načrta do rešitve

Najprej smo se zbrali učitelji, ki smo v svoje delo želeli uvesti spremembe, s katerimi bi pozitivno vplivali na kvaliteto pouka, znanje učencev in njihov odnos do učenja. Seznanili smo se s teorijo o odprtem učnem okolju ter sestavili anketo za učitelje in učence, ki sta se nanašala na dosedanje izvajanje pouka v naravi in uporabo pripravljenih učnih listov, ki so nastali v povezavi z učnimi potmi v našem kraju.

Z anketo (priloga 1), ki smo jo izvedli med učenci, smo želeli ugotoviti, kako učni prostor v naravi vpliva na motivacijo učencev, njihovo znanje, socialne stike – odnose med sošolci ter učitelji in učenci, kakšen način pridobivanja informacij imajo raje in zakaj. Z anketo za učitelje (priloga 2) smo ugotavljali, kakšno je njihovo mnenje o pouku v naravi, kako pogosto ga izvajajo, če bi si želeli izvajati pouk v naravi večkrat ter kakšno je njihovo mnenje o učnih listih in njihovi uporabi na terenu. Analiza ankete je potrdila naša predvidevanja, da ima velika večina učencev pouk v naravi rada, da se jim zdi takšen pouk zanimiv in poučen, da jim omogoča povezovanje teorije s prakso, gibanje v naravi vpliva na boljše počutje, pouk je bolj sproščen, omogoča več druženja in tudi zabave. Učenci imajo večinoma radi, da do novih spoznanj prihajajo sami s pomočjo raziskovalnih metod učenja. Menijo, da si vsebine tako lažje zapomnijo in da jim je takšen način učenja manj naporen in bolj zabaven. Učnih listov na terenu učenci ne rešujejo radi. Tudi analiza anket učiteljev je pokazala, da večina učiteljev meni, da narava večinoma učence spodbuja k pridobivanju znanja, omogoča povezovanje teorije s prakso, izkustveno učenje in uvajanje raziskovalnih metod učenja. Pouk v naravi spodbuja večjo aktivnost in samostojnost učencev ter omogoča boljše medpredmetno povezovanje. Prav tako večina učiteljev meni, da pouk v naravi zahteva od učiteljev veliko priprav ter dodatnih skrbi glede organizacije in zagotavljanja varnosti. Pripravljeni učni listi se nekaterim učiteljem zdijo uporabni, drugim se zdi, da omejujejo njih in učence. Večina učiteljev meni, da so učni listi primerni takrat, kadar želimo vsebine v razredu ponoviti. Prav tako so lahko v pomoč učencem pri učenju doma.

Začeli smo zbirati ideje za izvedbo medpredmetno načrtovanega pouka v naravi. Izdelali smo načrt, v katerem smo določili termin izvedbe pouka, učni prostor, učne cilje različnih predmetov (priloga 3) ter izvajalce. Interdisciplinaren pouk v naravi smo izvedli v okviru Kocenove sobote (prireditve organizira Društvo učiteljev Slovenije v sodelovanju s krajevnim turističnim društvom in našo šolo; v okviru prireditve se izvajajo pohod, odprtja raznih razstav ter strokovna predavanja).

Mnenje učencev in učiteljev o tako načrtovanem pouku v odprtem učenem okolju je bilo pozitivno.

Hkrati smo v ospredje postavili medsebojno sodelovanje učencev različnih generacij ter vključevanje učencev v načrtovanje in izvajanje pouka. Učenci izbirnega predmeta turistične vzgoje (7. in 8. razred) so sodelovali pri načrtovanju poti, določanju učnih točk, oblikovanju poučnih in zabavnih nalog, ustvarjanju igre iskanja skritega zaklada ter pripravi učnega gradiva za učence 2. razreda. Učenci turistične vzgoje so bili na dan izvedbe animatorji, vodiči in spremljevalci. Učencem 2. razreda se je sodelovanje s starejšimi učenci zdelo zanimivo in jih je motiviralo. To dejavnost izvajamo vsako leto in tako pri učencih razvijamo in krepimo mnoge kompetence, ki jih pri klasičnih oblikah pouka ne moremo. V kratkem dopoldnevu, ki ga učenci preživijo skupaj, se med starejšimi in mlajšimi stkejo posebne vezi.

Prav tako je inovacijski projekt spodbudil povezovanje učiteljev treh izbirnih predmetov: športa za sprostitev, likovnega snovanja in turistične vzgoje. Od 8. do 10. maja 2015 smo organizirali tridnevni izobraževalni tabor v Veržeju, kjer so se prepletale vsebine vseh treh predmetov. Fleksibilni urnik je omogočal boljše prilagajanje okoliščinam in potrebam učencev. Pri vseh treh predmetih smo izvedli številne vsebine (pohode, ogleda naravnih in kulturnih znamenitosti, vodenje nekaterih ogledov, likovne delavnice, obisk kmetije s kasaškimi konji, kopanje v Termah Banovci, priprava, izvedba in analiza ankete med kopališkimi gosti, priprava in izvedba kviza o turističnih znamenitostih sveta, Evrope in Slovenije s poudarkom na SV delu Slovenije...). Učenci so aktivno sodelovali pri načrtovanju aktivnosti, izvajanju in vrednotenju. Pri pridobivanju znanja so bili bolj samostojni. Izkustveno učenje je omogočilo, da je njihovo znanje trajnejše, odnos do učenja pa boljši. Prav tako takšna oblika učenja omogoča razvoj dobrih medsebojnih odnosov med učenci ter učitelji in učenci. Vsi smo se z izobraževalnega tabora vrnili polni lepih spominov in novih življenjskih izkušenj. Ker je tako organiziran pouk povezan tudi s finančnimi stroški, ga bomo realizirali vsako drugo ali tretje leto.

V šolskem letu 2015/2016 smo v sklopu inovacijskega projekta izvedli novo obliko medpredmetnega povezovanja (ABRAKADABRA). Učenci so spoznavali zgodovinsko obdobje in značilnosti čarovništva v svetu in pri nas, kraje na Slovenskem, znane po čarovništvu, na primeru Tavčarjevih listov iz Visoške kronike (proces sojenja Agati SCHWARZKOBLE) so spoznavali enega izmed primerov čarovniških procesov in značilnosti zgodovinskega romana. Pridobili so veščine iskanja podatkov po različnih virih (J. V. Valvasor: Slava Vojvodine Kranjske), razvijali so bralno kulturo, domišljijo in kreativnost z ustvarjanjem dramskega prizora. Naučili so se pripraviti zdrave napitke. Seznanili so se z neznanstvenimi začetki kemijske znanosti. Ob vsem tem pa so pridobivali spoštljiv odnos do starejših generacij, njihovega znanja in izkušenj ter razvijali socialne kompetence in usvojili drugačne oblike in metode pridobivanja znanja pri predmetih slovenščina, zgodovina, kemija, likovna umetnost, gledališki klub in sodobna priprava hrane.

Podrobnejša izostritev ključnih problemov, katerih rešitev je prispevala k uspešnemu zaključku projekta

- **Tog, nefleksibilni urnik** onemogoča prilagajanje okoliščinam in potrebam učencem. Pouk omejuje šolski zvonec in organizacija pouka, ki onemogoča izvajanje sodobnih oblik in metod dela ter uvajanje odprtega učnega okolja.

- **Izvajanje pouka v učilnicah** na mnoge učence ne deluje motivacijsko. Še posebej težko je vzdrževati motivacijo učencev s čustvenimi ali vedenjskimi težavami. Učenci imajo težave pri transformiranju uporabe učnih virov.
- Še vedno se pouk delno izvaja **frontalno**, pri čemer je učitelj vir informacij, in učenec tisti, ki sprejema te informacije. Nekateri učenci so premalo aktivni. Slabše je povezovanje teorije s prakso, učenci težje pridobivajo izkušnje, raziskujejo...
- **Slabše medpredmetno povezovanje** vsebin, ki je posledica slabega timskega dela učiteljev, slabega poznavanja učnih načrtov drugih predmetov... Slabo medpredmetno povezovanje onemogoča celosten razvoj učencev...
- **Slabše timsko sodelovanje učiteljev**, ki niso večji načrtovati in delati v timu. Ta način dela zahteva več priprav in prilagajanja (nekateri učitelji so zaposleni na več šolah in s tem omejeni pri načrtovanju aktivnosti).

Opis in prikaz kazalcev, ki kažejo, v kolikšni meri so doseženi posamezni cilji projekta

Vsako leto vključimo v letni delovni načrt šole nove dejavnosti, v okviru katerih izvajamo pouk v spodbudnem učnem okolju, s sodobnimi metodami in oblikami dela. Pouk je v večji meri medpredmetno načrtovan. V načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vključujemo tudi učence. Posebej pozorni smo na učence s posebnimi potrebami (učence z učno pomočjo in nadarjene), ki so na ta način bolj motivirani. Pri tem se poslužujemo tudi različnih oblik sodelovalnega učenja.

Učenje v odprtem učnem okolju daje veliko možnosti za izkustveno učenje, ki omogoča pridobivanje trajnejših in vseživljenjskih znanj. Učenci so nad temi oblikami pouka bolj navdušeni, zadovoljni pa so tudi starši in učitelji.

Link – povezava na spletno stran s slikami, filmi, učnim gradivom in mnenji učiteljev in učencev.

Obdelava podatkov

Opis vzorca

Učenci različnih razredov (2., 6., 7., 8. in 9. razred) in učnih skupin v okviru različnih predmetov in dejavnosti (spoznavanje okolja, šport, slovenščina, matematika, kemija, geografija, zgodovina, naravoslovje, likovna umetnost, turistična vzgoja, sodobna priprava hrane).

Metode zbiranja podatkov (triangulacija)

Prebiranje obstoječe literature, ki potrjuje, da odprto učno okolje pomaga kreirati poti do trajnega in vseživljenjskega znanja.

S pomočjo ankete, izvedene med učenci, in ustnega zbiranja informacij smo dobili potrditev, da so pri pouku v odprtem učnem okolju učenci bolj motivirani za učenje, raziskovalne metode

učenja se jim zdijo zanimive, učenci so pri delu bolj samostojni, kreativni in inovativni. Njihovo znanje je boljše in trajnejše.

S pomočjo ankete, izvedene za učitelje, in ustnega zbiranja informacij smo dobili potrditev, da večina učiteljev podpira uvajanje odprtega učnega okolja, vendar niso naklonjeni veliki spremembam v organizaciji pouka v kratkem času.

Pozitivni odzivi staršev na pogovornih urah in v Svetu staršev.

Metode obdelave podatkov

Analiza anket, grafična ponazoritev nekaterih kazalnikov, analiza odzivov učencev in učiteljev, ustvarjanje albumov in filmov.

Prikaz rezultatov

Grafična ponazoritev rezultatov ankete.

Predstavitev dejavnosti na spletni strani OŠ Blaža Kocena Ponikva.

Fotografije in filmi.

Ugotovitve in spoznanja

Predstavitev dosežkov in interpretacija spoznanj

Z uvajanjem principov odprtega učnega okolja in spremembami v načrtovanju in izvajanju pouka smo vplivali na večjo vnemo učencev za pridobivanje znanja in posledično boljše znanje. Prav tako smo vplivali na to, da so učitelji pri poučevanju začeli uvajati nove pristope in metode dela.

Z vključitvijo učencev v načrtovanje in izvajanje pouka v odprtem učnem okolju ter s povezovanjem učencev različnih generacij smo v vzgojno-izobraževalno delo na naši šoli vnesli nov pedagoški element, s katerim smo razvili obliko vzajemnega učenja in medgeneracijskega povezovanja. Na ta način so učenci pridobivali mnoge socialne veščine, ki jih pri običajnem pouku v učilnici težje pridobijo. Nove oblike učenja so vplivale tudi na izboljšanje odnosa do sošolcev, učiteljev in učenja mnogih učencev s specifičnimi učnimi in vedenjskimi težavami.

Cilj inovacijskega projekta smo dosegli s timskim delom in dobro načrtovanim interdisciplinarnim poukom, ki smo ga izvedli v odprtem učnem okolju – v naravi.

Opis posledic izpeljave projekta v okolju

- Večja motiviranost velike večine učencev
- Kvalitetnejše in trajnejše znanje
- Medpredmetno povezovanje
- Uspešna integracija učencev s specifičnimi učnimi težavami
- Prenašanje izkušenj in znanj starejših učencev na mlajše
- Razvijanje socialnih kompetenc
- Medgeneracijsko druženje
- Osebnostna rast učencev in učiteljev

Širjenje novosti

Kratka predstavitev novosti

Izboljšano načrtovanje in izvajanje pouka v različnih učnih okoljih ob fleksibinem urniku v posebnih okoliščinah z namenom zviševanja motiviranosti učencev za pridobivanje kakovostnega znanja.

Možnosti uvajanja v druga področja

Seznanitev učiteljev določenih predmetnih področij (aktivni, študijske skupine...), lokalnih turističnih predstavnikov in društev o možnostih sodelovanja in povezovanja. Prenašanje dobrih praks na druga vzgojno-izobraževalna področja.

Kje smo močni in kaj lahko ponudimo drugim

Imamo zelo dobre naravne in kulturne danosti ter varno učno okolje, ki jih s pomočjo dobrih praks in različnih učnih virov lahko ponudimo tudi drugim uporabnikom (šolam, društvom...).

Literatura:

Dr. Natalija Komljanc. Šola brez meja. Trajnost v vrtcih. Dostopno na internet naslovu: http://www.zrss.si/pdf/191213113243_natalija_komljanc_sola_brez_meja_za_revijo_trajnost_p_o_rogaski_slatini.pdf

Dr. Natalija Komljanc: Koncept odprtega učenja v odprtem učnem okolju. Dostopno na internet naslovu:

http://www.zrss.si/pdf/191213112813_natalija_komljanc_koncept_odprtega_ucenja_v_odprtem_ucnem_okolju.pdf

Zora Rutar Ilc. Medpredmetno načrtovanje – prispevek k vseživljenjskemu znanju. Vzgoja in izobraževanje. Dostopno na internet naslovu:

http://www.zrss.si/projektiess/skladisce/podpora_solam/%C4%8Clanki/medpredmetno%20povezovanje%20%E2%80%93%20prispevek%20k%20vse%20%C5%BEivljenjskemu%20znanju.doc

Dr. Natalija Komljanc. Inovativno odprto učno okolje. Dostopno na internet naslovu: http://www.zrss.si/pdf/181213124533_natalija_komljanc_crensovci_inovativno_ucno_okolje.pdf